This document is an historical remnant. It belongs to the collection Skeptron Web Archive (included in Donald Broady's archive) that mirrors parts of the public Skeptron web site as it appeared on 31 December 2019, containing material from the research group Sociology of Education and Culture (SEC) and the research programme Digital Literature (DL). The contents and file names are unchanged while character and layout encoding of older pages has been updated for technical reasons. Most links are dead. A number of documents of negligible historical interest as well as the collaborators' personal pages are omitted.

The site's internet address was since Summer 1993 www.nada.kth.se/~broady/
and since 2006 www.skeptron.uu.se/broady/sec/.

UTBILDNINGSVETENSKAPLIGA DOKTORANDRÅDETS

FORSKNINGSDAG

Den 13 Maj 2009
Universitetshuset Sal IV

Program

Universitetshuset, Sal IV

9.15 Inledning

9.20 Inledningsanförande av prodekanus Ingela Frost

9.35 *Skilda perspektiv i ett undervisningssammanhang. Vilka aktiviteter ägnar sig studenter och lärare åt vid ett seminarium* – egentligen?
Lina Nyroos, doktorand, institutionen för nordiska språk

10.10 Kaffepaus

10.30 *Retorikundervisning som moralisk fostran i 1700-talets skola*
Stefan Rimm, doktorand, Akademin för humaniora, utbildning och samhällsvetenskap Örebro universitet och Nationella forskarskolan i utbildningshistoria Uppsala universitet

11.00 *Hem- och konsumentkunskap: Att studera mat, mening och lärande*
Karin Höijer, doktorand, institutionen för kostvetenskap

11.30 Stafettpresentationer:

Skolans förebyggande verksamhet mot mobbning – ett möte mellan kamratgruppskultur och institution
Johanna Svahn, doktorand, pedagogiska institutionen

Pojkar i behov av särskilt stöd – En studie av maskulinitet, särbehandling och socialisation i särskilda undervisningsgrupper
Adriana Velasquez, doktorand, pedagogiska institutionen

Kön och klass i läroverkstidningar runt sekelskiftet 1900
Sara Backman Prytz, doktorand, institutionen för utbildning, kultur och medier

12.10 Lunch

13.00 *Har den forskning som varit en framtid?*
Ulf P. Lundgren, professor, pedagogiska institutionen

13.30 *Utbildningssystemets kulturella och ekonomiska poler*
Mikael Palme, FD, Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi och Stockholms universitet

14.00 Stafettpresentationer:

Ett lärande för hållbar utveckling i förskolans praktik
Maria Hedefalk, doktorand, institutionen för didaktik

Stockholms språkmästare – affärsmän, fransmän & fröknar
Peter Bernhardsson, doktorand, institutionen för utbildning, kultur och medier

Genusdimensionen i den strategiska planeringen av utbildning för hållbar utveckling
Stefan Bengtsson, doktorand, institutionen för didaktik

Ca 14.40 - 15.00 Kaffe och avslut

Sammanfattning av presentationer

Lina Nyroos
Skilda perspektiv i ett undervisningssammanhang. Vilka aktiviteter ägnar sig studenter och lärare åt vid ett seminarium – egentligen?

Där människor möts och samtalar finns det troligtvis lika många perspektiv på vad som pågår som det finns deltagare. För att etablera en gemensam grund, som är nödvändigt för en fungerande interaktion, inbegriper varje samtal ett visst mått av förhandling. Detta är en aktivt pågående, och ofta subtil, process. Hur kan den beskrivas, och har den någon betydelse?

I mitt föredrag kommer jag att presentera en kortversion av en samtalsanalytisk studie av interaktion i ett undervisningssammanhang. Jag har undersökt sekvenser där läraren och studenterna ägnar sig åt olika aktiviteter, och därmed också uppvisar att de orienterar sig mot verksamheten på olika sätt. I sekvensen jag kommer att visa får vi se hur en student ställer en konkret fråga till läraren gällande ett projektarbete. Läraren besvarar inte frågan, utan behandlar den som en resurs med vilken han genom en motfråga försöker att lyfta diskussionen till en mer abstrakt nivå. Från ett pedagogiskt perspektiv är detta inte alls ovanligt eller extraordinärt – men vad åstadkommer lärarens yttrande sett från ett interaktionellt perspektiv?

Jag vill argumentera för att en djupare förståelse av den presenterade sekvensen – som förekommer i klassrum och lärosalar varje dag – kan leda till ökad kunskap om undervisningskontexten. Lärare och studenter deltar i samma verksamhet, men ägnar de sig åt samma aktivitet?

****

Stefan Rimm
Retorikundervisning som moralisk fostran i 1700-talets skola

Retoriken, en del av den klassiska läroplanens trivium, framstod under mycket lång tid som det kanske allra främsta av skolämnen. Under 1700-talets lopp kom emellertid skolretoriken att ifrågasättas och under 1800-talet försvann ämnet gradvis från skolordningarna; retoriken betraktades som stelnad, omodern – en dammig kvarleva från äldre tider. Denna inställning har på många vis levt vidare in i våra dagar, och den utbildningshistoriska forskningen måste därför utmana det sätt på vilket skolretorikens historia hittills har skrivits. Hur kan vi egentligen förstå 1700-talets retorikundervisning?

I denna presentation visas hur retoriken kan ses som någonting mer än den effektiva och övertygande kommunikationens konst, någonting utöver de förföriska formuleringarna och det smyckade språkets ordblomster. Skolretoriken kan också förstås som bärare av ett större moraliskt-pedagogiskt program syftande till att fostra skolgossarna till goda medborgare och män.

Johanna Svahn
Skolans förebyggande verksamhet mot mobbning – ett möte mellan kamratgruppskultur och institution

I dagligt samspel med varandra skapar och delar barn aktiviteter, normer, värderingar och angelägenheter. Genom kamratgruppsinteraktioner socialiserar de varandra och skapar identiteter och beteenden som de ser som värdefulla i relation till sin egen vardag. Samtidigt fungerar även skolan som en socialisationsagent och implementerandet av formella och informella sociala regler i skolan påverkar barns självuppfattning, känslor, attityder och handlingar. I dagens svenska skola lägger man mycket tid och resurser på att arbeta med sociala aspekter av skolvardagen, på att skapa en trygg miljö för barnen och på att förebygga mobbning och kränkande behandling. I mitt avhandlingsarbete, som bygger på en ett år lång fältstudie i en klass i år 5, studerar jag hur barn skapar förståelse och mening kring det som de möter och förväntas ta ställning till i förebyggande verksamheter i skolan. Intresse är också riktat mot hur olika former av moral kommer till uttryck genom barnens och lärarnas diskursiva arbete i dessa verksamheter? Dessutom fokuseras barnens kamratgruppsinteraktioner och den sociala ordning som barnen skapar i sociala rum där vuxna inte är lika närvarande. Hur skapas grupperingar och vänskap bland barnen och vad händer egentligen när kamratgruppsnormer och institutionella regler möts och ibland kolliderar när vuxna aktivt försöker påverka barns sociala interaktioner?

****

Adriana Velasquez
Pojkar i behov av särskilt stöd – En studie av maskulinitet, särbehandling och socialisation i särskilda undervisningsgrupper

Som doktorand deltar jag i ett forskningsprojekt som heter *"Pojkar i behov av särskilt stöd – en studie om maskulinitet särbehandling och socialisation i särskilda undervisningsgrupper*". Projektets övergripande syfte är att förstå de subtila mekanismer som ligger till grund för hur pojkar kategoriseras och tillskrivs problematiska identiteter inom ramen för skolans konkreta verksamhet i särskilda undervisningsgrupper. Projektet tar sin utgångspunkt i att det finns behov av ökad kunskap om betydelsen av olika kategorier och identitetsformeringar som kön, etnicitet och social klass och samspelet mellan dessa i specialpedagogisk verksamhet. Vidare saknas i stort kvalitativa studier av skolans konkreta arbete med "problematiska pojkar". Projektet utgår från en etnometodologiskt inspirerad diskurs- och samtalsanalys för att studera skärningspunkterna mellan olika intersektionella identitetsformeringar som kan äga rum i de studerade specialpedagogiska klassrumsinteraktioner, liksom hur dessa relaterar till skolans ideologiska/diskursiva, och organisatoriska ramar. Tidigare och nuvarande forskning har uppmärksammat att det är mestadels pojkar från socialt missgynnade samhällsgrupper som blir mål för specialpedagogiska åtgärder under sin skoltid och placeras i speciella grupper. Därför spelar en intersektionell förståelse av kategorierna social klass, etnicitet och genus sett från ett maskulinitetsperspektiv, en betydande roll för projektets teoretiska ram. För att metodologiskt närma sig den konkreta verksamhetens komplexitet baseras studien på etnografiska metoder som observationer av olika undervisningssammanhang, liksom intervjuer med lärare, elever, skolledare och ansvariga kommunförvaltare. En betydande del av materialet består emellertid av videoinspelningar som har en metodologisk betydelse i sig eftersom de har förmågan att fånga de invecklade interaktionsmönstren som projektet avser att studera.

Karin Höijer
Hem- och konsumentkunskap: att studera mat, mening och lärande

> *"Flera tittar misstänksamt på mjölken och till slut frågar en flicka "Är det här mjölk? Det ser inte ut som mjölk" och läraren svarar "Nä, men det är mjölk". Sen tar det slut i ena tillbringaren och läraren tar fram ett paket med Semper torrmjölk och ställer sig i ett kök där hon börjar blanda ut pulver till en flytande vätska."*

Hem- och konsumentkunskap är ett ämne som befinner sig nära både skolans ideologiska styrdokument och hemmens vardagspraktiker, här får eleverna möjlighet att delta i de aktiviteter som mat och måltider omfattar. I mitt projekt undersöker jag vilken mening maten får i denna specifika kontext. För att utforska den kulturella meningsdimensionen som en del av det lärande som pågår i klassrummet antogs en teoretisk ram där mening är det som hjälper oss göra vardagen begriplig och där lärande innebär att erövra de meningsfyllda, medierande, kulturella redskapen omkring oss. I en analys av observationer i tre klassrum på två olika skolor framträder en bild av elever som både utforskar och uttrycker matens mening. Genom att utmanas och ställas inför nya situationer gavs eleverna möjlighet att utforska matens mening och genom ord och handling uttryckte de även olika mening såsom hälsa, smak, gemenskap och frihet.

****

Sara Backman Prytz
Kön och klass i elevtidningar runt sekelskiftet 1900.

1800-talet kom att innebära starten på en svensk utbildningsrevolution, med en stark framväxt av skolor på alla nivåer och en ökad tillströmning av elever. I takt med de framväxande läroverken bildades även ett stort antal elevföreningar. Elevföreningarna, liksom andra typer av aktiviteter inom den framväxande läroverkskulturen utvecklades till att utgöra en del av lärjungarnas sociala liv i skolmiljön. Inom läroverken och i enskilda elevföreningar producerades särskilda tidningar, avsedda för kamraterna vid skolan eller i föreningen. I mitt avhandlingsarbete studerar jag närmare hur högre läroverkselever i ett antal av dessa elevtidningar förhåller sig till kön och klass. I denna presentation kommer jag med utgångspunkt från ett antal sådana tidningar från den senare delen av 1800-talet och tiden kring sekelskiftet 1900 visa exempel på hur föreställningar om kön och klass konstruerades och upprätthölls av eleverna.

Mikael Palme
Utbildningssystemets kulturella och ekonomiska poler

Det svenska utbildningssystemet uppvisar stabila sociala polariteter. Högt står mot lågt. Elitutbildningar med en hög social och skolmässig rekrytering står mot utbildningar befolkade av elever och studenter med en mindre framgångsrik egen studiebana och mer folkligt ursprung. Kultur står mot ekonomi. Utbildningar med sin främsta rekrytering från sociala grupper med starka egna utbildningstillgångar och närhet till offentlig sektor står mot utbildningar som särskilt omhuldas av grupper inom privat sektor som står samhällets ekonomiska områden nära. En analys av rekryteringen till gymnasieskolan i Stockholmsregionen i början av 2000-talet, nästan tio år efter skolpengens tillkomst, visar att dessa grundläggande polariteter består, samtidigt som det fria valet av skola skapar en ny osäkerhet om utbildningars verkliga värde. Valet av utbildning har blivit mer beroende än tidigare av familjens förmåga att orientera sig i utbildningssystemet och av att själv bedöma både utbudet av utbildningar och barnens duglighet och fallenhet. Valet av gymnasieutbildning sätter i rörelse familjens och elevens habitus – synen på de värden som man förknippar med utbildning som sådan och den plats den har i livet. Intervjuer med gymnasieelever på två elitgymnasier i Stockholm som representerar en kulturell och ekonomisk pol synliggör en skillnad som kan sammanfattas som en tro på utbildning som personlighetsutveckling och kulturell orientering, å ena sidan, och en övertygelse att utbildning utgör en rationell investering i en mer lyckosam framtid, å den andra. En analys av Stockholms gymnasieskolors hemsidor visar att gymnasieskolans sociala struktur återspeglas också i hemsidornas värld och i de symboliska värden och representationer som hemsidorna lyfter fram.

****

Maria Hedefalk
Socialisation i förskolan för hållbar utveckling

Min avhandling kommer att handla om socialisation i förskolan för hållbar utveckling. Jag avgränsar avhandlingens syfte genom att lägga fokus på socialisationsprocessen i förskolans praktik och koppla den till hållbar utveckling. Här finns en tydlig möjlighet att bidra till forskningen genom en didaktisk diskussion om det meningsskapande som sker i socialisationsprocessen inom förskolans praktik. En didaktisk vinkling ligger i fokus, det vill säga *vad* barnen meningsskapar om, inom området socialisation för hållbar utveckling och vilka *möjligheter för meningsskapande* som finns.

Lärarnas förhållningssätt och handlingar relateras i min studie till den undervisning som sker i praktiken. Vilka normer och följemeningar för lärarnas förhållningssätt med sig? Även om policydokument så som läroplan för förskolan (Skolverket, 2006) och t.ex. Agenda 21 (1992) [1] m.fl. tydligt säger att lärarna ska arbeta med ett lärande för hållbar utveckling, så betyder det inte att de i praktiken gör så, eller att det för den delen finns en sådan möjlighet. Studien kommer visa hur socialisation för hållbar utveckling kan se ut eller om den över huvud taget är möjlig i förskolan.

[1] Agenda 21, kapitel 25 " …ensure that education reflects the economic and social needs of youth and incorporates the concepts of environmental awareness and sustainable development throughout the curricula".

Peter Bernhardsson
Stockholms språkmästare – affärsmän, fransmän & fröknar

Jämfört med klassiska ämnen som matematik och latin har de moderna språken en relativt kort historia inom den offentliga skolan. Först på 1800-talet kommer tyskan, franskan och engelskan in vid gymnasier och läroverk. Forskningen om språkundervisningens historia speglar denna utveckling: för tiden före 1807 undersöker man privat undervisning, för perioden därefter fokuserar man på institutionerna. Min utgångspunkt är att den privata undervisningen även under resten av 1800-talet var ett viktigt inslag.

Jag har hittills ägnat mig åt Stockholms privata språkmästare under 1800-talet. Centrala frågor är vilka de var och, framförallt, om och hur deras undervisning skilde sig från de offentliga skolornas. Under 1800-talets början användes fortfarande benämningen ”språkmästare” av de privata språklärarna. Först mot mitten av seklet tar ”språklärare” över. Om den här förändringen speglar en förändring också i undervisningens innehåll är fortfarande en obesvarad fråga, men har en intressant parallell i skiftet från ”skolmästare” till ”skollärare”.

Av ca 150 identifierade språkmästare i Stockholm kan man dra vissa slutsatser. De ”professionella”, som har språkundervisningen som huvudsyssla under längre tid, är en liten grupp. Mer typiskt är språkundervisning en bisyssla under en kort period. Ofta är det invandrade ”kulturarbetare” (skådespelare, bokhandlare, frisörer m.m.) som extraknäcker. Den viktigaste gruppen är ändå de med anknytning till handeln, f.d. bokhållare eller blivande grosshandlare. Den privata språkundervisningen verkar alltså i stor utsträckning varit en handelsutbildning.

Språklärarinnorna är i regel ogifta eller änkor, ibland tillhör de gruppen ”kulturarbetare”, aldrig handeln. Privata språklärarinnor dyker upp kring mitten av 1840-talet och gruppen växer sedan. För de manliga språkmästarna/språklärarna är utvecklingen motsatt. Gruppen är som störst kring 1850 för att sedan stadigt minska.

****

Stefan Bengtsson
The gender dimension in Education for Sustainable Development (ESD)

Gender inequality, as a form of social inequality, with far-reaching social, economic, and environmental impact has at a global level, in the MDGs and throughout the Education for All goals, been addressed as one of the most perturbing developmental challenges and has been recognized as a contributing force to unsustainable development.

Building on the acknowledgement of an existing linkage between the promotion of sustainable development and gender equality, my research project examines how gender equality is addressed in national educational strategies that aim at reorienting national education systems to address and advance sustainability. The objective of my research is therefore to shed light on the relationship and linkages made between SD, education, and gender in recent socio-economic and educational policies. The scope of analysis focuses on the Southeast Asian context, to be more specific the Mekong region, including the countries of Cambodia, Laos, Thailand and Vietnam.

The presentation to be held will focus on an initial case study of Vietnamese socio-economic and educational policies and will showcase preliminary findings. It will further illustrate how ESD specific research at a policy level needs to take interdisciplinary connections between socioeconomic and educational policy research, comparative educational research, and educational research at the classroom level into account.